Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

In hoc corpore continentur tripartite historie ex Socrate Sozomeno et Theodorico in vnu[m] collecte et nuper de greco in latinu[m] translate libri numero duodecim ... Cassiodori senatoris iam ...

Cassiodorus, Flavius Magnus Aurelius

Augustensis, [ca. 5.II.]1472

Incipit eiusdem historie liber ij

urn:nbn:de:bsz:31-323790

Visual Library

ingemendi et ſemp lacrimis ingrauari· et neqꝫ ſeculum libēter ferre
viuendi, Dei nāqꝫ ꝑpl'os id eſt conſamľos meos ſic iniuſte et noxia
vr̄i contentiōe diuiſos congregari iam tempus eſt, Vt autem hꝫ-
modi triſticie mee magnitudinē ſentiatis audite, Dudum veniens
ad nicomedenſium ciuitatem· repēte ad orientē pergere feſtinabam
Cumqꝫ ad vos tenderē et pluria iam parte vobiſcū eēm· huius rei
nuncio ſum retētus· nec oculis videre compellerer que impoſſibile
iudicabam ad ſenſum poſſe auriū ꝑuenire. Quapropter aperite
iam michi per vr̄am concordiā orientis vias· quas contentiōe clau-
ſiſtis alterutrā, Velociterqꝫ michi concedite eoſqꝫ ip̄os et alios vni-
uerſos populos videre letos et ꝓ cōmuni oīm concordia ac libtate,
debitā gratiarū actionē fauorabilibus eloquijs deo perſoluere.

ALexandro ſiquidem et arrio nūc cul- Ca· xx. Sozo-
pando nunc ammonendo hec ſcripſſe dinoſcitur. Grauit̄
autem ferebat audiens aliquos ɔtra oīm ſtatutū agere paſce feſtiui
tatem, Tunc etenī in vrbibus oriētis diſcordātes quidam ab hac al
terutra quidē ſocietate diuiſi non erāt· iudaice tn̄ feſtiuitatem dn̄i-
cam celebrabāt· et ut aſſolet ſplendorē collecte tali diſcretiōe fedabāt.
Propter vtraqꝫ igit̄ quietā eccīaꝫ feſtinabat pꝛīceps ſ ſeqꝫ putans hº
malū poſſe p̄occupare anteqꝫ ad plurimos perueniret miſit virū cir
ca ſe fide et vita ſimul inſignem· et confeſſiōib9 prioꝝ tp̄um pro do-
gmate cōprobatū qui cōpacaret egiptios xp̄i dogma tumultuantes
et oriētales propter paſca diſcordes, Fuit aūt oſius cordube ciuitatis
epiſcopus. Cumqꝫ preter ſpem cauſa ꝓcederet et hereſis potius q̄m
pax ſperata valuiſſet· nichil impetrans remeauit qui fuerat pro pa
ce directus eccīarū, Tunc illud famoſiſſimū in nicea concilium
feruor pn̄cipis excitauit· publicis aſinis atqꝫ mulis et curracib9 eq̄s
epiſcopos et qui cum eis erāt ad ſinodum venire precipiens,

Hiſtorie tripertite Sozomeni liber primus explicit.

Incipit eiſdē hiſtorie liber ·ij· Incipiūt tituli libri ſecundi·

DE preſulibus eccīarū qui interfuerūt niceno cōcilio. Ca· j·
De libellis oblatis impatore et ab eo iuſſis incendi et diſputa-
tione dogmatis ariani. Caplm Secundū,
De laico ſimplici confeſſore virum dialeticum ſupantem · et de ſene
ſimplici· philoſopho· chriſtianum dogma pandentem, Terciū.

Quomodo in conflictu alexander conſtantinopoleos fecit philoſo:
phum obmuteſcere paganoꝝ, Quartū,
De prima ſenſione epoꝝ ī nicee palacio ⁊ de abdicatione arrij, v.
Relatio euſtachij antioceni de niceno concilio, Sextum.
Relatio athanaſij ad affros, Capitulum. Septimum.
De Sabino macedonianorum epiſcopo, Octauum,
De fide niceni concilij. Nonum.
Quia euſebius et theognius dato penitētie libello recepti ſūt, Ca. x.
Epl'a euſebij pamphili de fide niceni concilij ad paleſtinos. xj.
Epiſtola niceni ꝯcilij ad alexandriā et egiptū deſtinata. xij.
Quia nouacianoꝝ epm aceſiū euocauit ad ꝯciliū cōſtantin⁹. xiij.
Quia canones eccl'iaſtici nicea ꝯſcripti ſūt et de vicennalibꝫ cōſtan:
Epl'a ꝯſtātini de arrio et ſcriptis ei⁹. xv. tini, Ca. xiiij.
Eiuſdem ad euſebium paleſtinum de confectione ſacroꝝ librorum ⁊
de repurgio ſepulchri dominici. xvj
Libellus penitentie ab euſebio et theognio datus, Ca. xvij.
De dedicatione et ornamentis ciuitatis. et de cultu hieroſolimorū et
ligno crucis atqꝫ clauis quibus tranſfixus eſt dn̄s, xviij.
De loco vbi veſta dea olim colebatur et nūc archangeli baſilice ſūt
et de miraculis que ibi pro xp̄i noīe celebrātur. Ca. xix.
De templorum deſtructione. Viceſimum,
De conuerſione gentis magadorum. xxj.
Quia euſebius nicomedienſis conſtātinopoleos inuaſit epiſcopa:
tum et de literis conſtātini aduerſus eum. xxij.
Quia rurſus euſebi⁹ apud ꝯſtātinum impetrata venia ꝓ arrianis
agebat. Capitulū Viceſimumtercium.
Qua fraude euſtachius antiocen⁹ ſit epiſcopatu depoſitus. et exilio
deportatus et qui poſt eum fuerint ordinati. Viceſimumq̄rtū.
De diuiſione antioceni populi propter euſtachiū. xxv.

Expliciūt breues. Incipit liber ſecūd⁹. Sozomen⁹. Ca. j.

COmmunicabant igit̄ niceno concilio ex apoſtolicis quidem ſedibus macharius hieroſolimitanus euſtachius iā preſidens antiocene apud orientē eccl'ie et alexander alexādrie que eſt apud ſtagnū mariam. Julius aūt romanus epiſcopus ꝓpter ſenectutem defuit; erant qꝫ ꝓ eo preſentes vitus et

vincencius preſbiteri eiuſdem eccleſie. Super hos autē et alij plīmi
boni et optimi ex diuerſis gentibus ꝯuenerūt. Alij q̄dem ad intelligē
dum et dicendū nīs idonei· ſciētiaq; ſacroꝝ libroꝝ et alia eruditione
diſciplinati· vitaq; virtute predari. Alij vͦ ī vtroq; ꝓbatiſſimi viri
quoꝝ vtile iudico etiā noīa memorare. Theodoricus.

TAnq̄m ſtigmata dn̄i iheſu ī corpore circūferentiū ſcd̄m ſacrū
apoſtolū. Erat enī iacobus antiochie migdonie quā ſiri et
aſſirij niſibin appellāt. Qui mortuos reſuſcitauit viuos curauit et
alia innumera ꝓbat̄ operatus eē miracula. Sed hec ſupfluū arbitror
huic operi rurſus inſerere· que ī deo amabili hiſtoria latiꝰ enarraui
Paulus neo ceſarie qđ ē caſtrū poſitū iuxta ripas eufrate. Is enim
licinij rabie demolitus eſt· ambas enī manꝰ ligatas habuerat igni-
toq; ferro combuſtas quo fuerāt nerui articuloꝝ eiꝰ a ſua mobilitate
ſiccati atq; mortificati. Alij vͦ dextros oculos effoſſos habuerūt, alij
dextras ſuras abſciſas. Vnus hoꝝ erat pafnucius egiptus et abſolu
te videbat̄ ibi populꝰ athletarū xp̄i et martirū ī vno loco ꝯgregato
rum. De quibus et euſebiꝰ pamphili tercio libro in conſtantini
vita hec ita dicit. Ex Euſebio· Socrates.

TVnctarum igit̄ eccīarū que totā europā libiamq; et aſiā re-
plebant· ſimul erāt miniſtroꝝ dei congeſta cacumina vnaq;
orationis domus tanq̄m a deo dilatata intrīſecus ferebat. Omnes
idem ſiros ſimul et cilicas phenicaſq; arabes atq; paleſtinos. Inter
hos et egiptios thebeos libias nec non et qui ex meſopotamia oriūt
ſed etiā perſa ad conciliū venit ep̄s. Verum nec ſcitha defuit ex eorū
choro pontuſq; et aſia· phrigia· et pamphila viros probatiſſimos p̄
buerunt. Aderāt traces et macedones· chiui et epirote et hoꝝ q̄ inte-
rius hitantes. Ipē aūt hiſpanoꝝ valde famoſus oſius vnꝰ erat et ſil'
plurimis aſſidebat. De regia vͦo ciuitate preſul alexander ꝓpter ſene
ctutem defuit preſbi vero pn̄tes locū eiꝰ implebāt. Talem itaq; ſolꝰ
a ſclo vnus imperator conſtantinꝰ xp̄o coronā in vinculo pacis exor
nans ſuo ſaluatori de victoria inimicoꝝ et hoſtiū deo decibilē dedi
cauit gratiarū actionis imaginem ſcd̄m nos aplica plauſione con
ſtituens. Tunc igit̄ ille ſermo completꝰ eſt· collectos ex oībus gētibꝰ
que ſub celo ſunt viros religioſos· inter quos erāt parthi et medi et
elamite et qui habitāt meſopotamiā· iudeam et cappadociam pōtū

et aſiam phrygiãq; et pamphiliã et egiptũ et partes libie ſecus cire:
nen et aduene romani iudei et proſeliti cretes et arabes, Verũtamẽ
illis hoc deerat ꝙ nõ ſicut iſti oẽs ex dei miniſtris vndiq; ↄſiſtebant
In pñti ſiquidem choro multitudo erat epoꝝ numerũ trecentoꝝ exce
dens ; ſequẽtib9 eos preſbiteris ac diaconib9 et acolitis q̃rũ numer9
non poťat cõphendi, Miniſtroꝝ vo dei · alij ſapiẽtie ſermone ful:
gebant · alij ↄtinentia vite et ſapiẽtie coruſcabant · alij vero medio
modo hoꝝ virtutib9 ornabanť. Erãt igiť inť eos · alij tpis honorati
longinquitate · alij iuuẽtute et animi robore premicãtes qui nuper
venerant ad huius miniſterij curſum. Quibus videlicet omnib9
imperator diebus quotidianis cibaria largiſſime ordinarat expendi
Hec itaq; de his qui ibi collecti ſunt ; pamphili recitauit euſebius,
Cunq; celebraſſet imperator victricem contra liciniũ feſtiuitatem &
ipe currit ad niceam. Clarebãt aũt inť epos paſnucius ex ſuperori
thebaida et ſpiridion cyprius. Cuius autem rei cauſa hoꝝ memini
poſtea ſum dicturus, Capl'm Secundum, Sozomenus·

Derant itaq; cum epis viri diſputationis experti verbis ſtu:
dentes concilio. Vt autẽ aſſolet fieri plurimi ſacerdotum tãq̃
ꝑ cauſis ꝓprijs decertare collecti · tempus ſe inueniſſe putauerunt q̃
corrigeretur ꝙ triſtabat eos · et de quib9 aliũ vnuſquiſq; forte culpa
bat · libellũ offerẽs principi que ĩ eo fuerãt cõmiſſa narrabat. Cũq;
hoc quottidie facile proueniret · precepit imperator certo die ſingulos
de quibus aliũ culparẽt facere manifeſtũ, Cunq; dies conſtituta ve:
niſſet libellos oblatos ſuſcipiẽs. Hec quidez accuſatiões inquit tps
habebunt propriũ id ẽ magni iudicij iudicem vero illũ qui tũc fu:
turus eſt oib9 iudicare, Mihi ergo homini ↄſtituto de huiuſmodi
rebus non licet hr̃e auditoriũ ſacerdotũ ſcz accuſantiũ et ſimul accu:
ſatorũ q̃s mĩme ↄuenit tales debere monſtrari qui iudicenť ab alijs
Agite nunc imitãtes diuinã clementiã, In alterutroꝝ veniã accuſa:
tiones aboleamus alterutras et de his que ad finez pertinẽt agẽ ſtu:
deamus · cuius hic gratia ↄuenim9, Hec ſiquidez imperator dicẽſ
vniuſcuiuſq; ſcripturaz vacare et libellos iuſſit ardere · dieq; defini:
unt qua ſolui que erãt dubia conueniret, Ante conſtitutũ vero
ↄuenientes apud ſemetipſos epiſcopi euocauerunt arrium et propo:
ſitis in cõmune ſuis opinionibus diſputabant, Cunq; ut aſſolet

ad diuerſas queſtiones cauſa traheret̃· Alij quidez ſuadebant nihil innouandum circa antiquā fidei traditionē et maxīe quā thomoꝝ ſimplicitas ſine pſcrutatiōe tradebat accedētib9 ad fidei ſacramentū· Alij vero reſpondebāt nō oportere ſine examinatiōe ſeq̄ ſentenciam antiquoꝝ, Plurimi vero tūc ↄuenientiū epoꝝ et ſequētiū eos cl'icorū ſcientes diſputare h9modi elocutiōez arte exercitati claruerūt et imperatorí atq; his q̄ circa eum erāt noti ſūt facti, Ex illis enī athanaſi9 tunc diaconus exiſtēs· dum cum alexādro eſſet epo hui9 ſtudij pars eſſe maxima videbat̃, Nec non et quidaz grecoꝝ philoſophoꝝ oportune harū diſputationū queſtione participati ſūt, Alij quidem q̄le eſſet hoc dogma ſtudētes agnoſcē, Alij vero nup̄ inchoāte grecorum religione depire xp̄ianis infenſi dogmatis ſacramenta ad verboruz certamina ꝯtrahebāt ita ut ↄtra ſe ſediciōes exercēnt· certamina q; ſibimet inferrēt et ſepius ex aduerſo oſtenderent, Ca·iij·Socra·

CVm q; plurimi diſputationis delectatiōe traherent̃ vnus q̄dā ex confeſſorib9 laicis ſimplicē hñs ſenſū dialegticis obuiauit dicēs, Audite igit̃ ꝯ chriſtus et apl'i non nobis artez dialegticaz tradiderunt vanāq; verboꝝ fallaciaz ꝯ ſed puraz ſcientiaz· fide et bonis operib9 obſeruandam, Hec dicente iuuene et aīo ſene · pn̄tes q̄dez irati ſūt dictumq; probauerūt, Dialegtici v̄o ſatis factione ſuſcepta ceſſarūt rationē quippe ſimplicem veritatis audientes, Sozome·

FErtur enī et aliud dum quidaz eoꝝ magnificentia ſermonuz extolleretur et illud diſplicuerit ſacerdotib9 non pertulit eius faſtum quidaz ſenex ſimplex et innocēs ac probatiſſimus confeſſorū ſed acceſſit aduerſus eum proferre ſermonem, Hoc itaq; petulātibus quidem et ſimplicem factū ſcientib9 confeſſorē riſum mouit maturioribus vero formidinem· prouidētib9 ne a viro verbis artifice deduceret̃ ad riſum, Verūtamen cedentib9 ut quod vellet edicēt· reſiſtere nanq; ei cum talis eſſet nimiū verebantur in nomine inquit hieſu chriſti· O philoſophe audi dogmata veritatis, Vnus eſt deus celi et terre omniumq; viſibilium inuiſibiliumq; creator qui hec oīa verbi ſui virtute fecit et ſpiritus ſui ſanctitate firmauit, Hoc itaq; verbū quod nos inquit filium dei nominamus habita miſericordia ſuper homines ab errore eos et ferali religione liberauit paſſus ex muliere naſci et cum hominibus conuerſari et mori pro eis venietq; denuo

iudicaturus ſingulorum vitam. Hec ita e habere ſine perſcruta
tione credimus. Noli igitur inaniter laborare querens deſtruere ea q̄
fide percepimus. Noli inueſtigare modum quo fieri hec aut non fi:
eri potuerunt Si enim credis conſulenti mihi ad iſta reſponde. Ob:
ſtupefactus vero philoſophus credo inquit. Tunc gratias pro de:
uictione perſoluens. eademqȝ ſenior eqȝ ſectatus eſt et prioribꝫ conſe
cratoribus ut vnanimes ſibimet eſſent perſuadebat. non improui:
de mutatum ſe iurans. ſed ineffabili quadam virtute ad chriſtiani:
tatem protinus inuitatum. Quartum.

DIcitur autem proximum huic miraculo quoddam geſtum p
alexandrum conſtantinopolitane ciuitatis epiſcopū Cum
enim veniſſet imperator conſtantinus byzancium ; adeuntes eum
quidam philoſophi querebantur quaſi non deum coleret ut deceret
et circa ſacras nouitates exerceret nouam in republica introducen
do culturam. preter que eius maioribus viſa ſunt. et grecorum ro:
manorumqȝ principibꝰ quos habuerūt tranſacta ſecula placuerunt
volebantqȝ cum alexandro epiſcopo diſptare de dogmate. Ille v̇o
huiuſmodi exercitatione verborum inexpertus erat ; de vite quali:
tate confidens. Fuit enim vir magnus et conuerſatione mirandus
Cunqȝ certamen imperatore precipiente ſuſcepiſſet. conueniſſentqȝ
philoſophi omnibus loqui volentibus. ut vnum ex ſe quem vellēt
eligerent poſtulauit ſancte memorie pater noſter aleandē ceteros v̇
quicunqȝ eſſent ſilentium tenere precepit et tantummodo his que ab
vtroqȝ dicerentur intendere. Suſcipiente ſiquidez vno eorum di:
ſputationis vniuerſe negocium ad philoſophum ſanctus alexandē
in nomine inquit hieſu chriſti impero tibi inprimis ne loquaris. ꝛ
vna cum eius ſermone opus impletū eſt. Repente nanqȝ ille homo
ut ſermonem audiuit obligato ore conticuit. Putaſne iuſtum fu
it conſiderare vtrum maius hoc miraculum videretur ; ut homo ꝛ
hoc philoſophus. ſic facile officium locutionis ammitteret ; an. cer:
te ut lapis violentia verbi non manu diuideretur ? Quod quidā
aiunt iulianum feciſſe chaldeum ⁊ hec q̇dem ſic acta referuntur.

INterea ſacerdotes ſepe conuenien: Ca. v. Theodoricus.
tes arrium ad medium deducebant ; ſubtilemqȝ examinationem de
eius propoſitionibus agitabant. Petulanter autē in qualibet parte

metuebant ꝓferre ſentenciā. Hec itaqꝫ ſacra et venerabilis turba permixtione aduerſariorum non videbatur aliena. Erant enī inť eos pauci quidē ſꝫ callidi· et breuia imitātes celantesqꝫ calliditatē et arrij blaſphemiam nō defendentes apte. Conuenientibꝰ igitur vniuerſis· maximā domū ꝑparauit ī regalibꝰ imperator ſedes et ſubſellia in ea poni precipiēs que ſufficerent ordini ſacerdotum ita decētem preparans eis honorē· inuitauit ingredi et de preſentibꝰ habere conſilium. Introiuit aūt et ipſe ꝑnceps vltimus cū paucis laude dignā ſui magnitudinē hn̄s et mirabilem ſpeciē mirabilioreqꝫ gerens dignitatem pudoris in frōte. Minore vero ſede quam alijs poſita in medio eoꝝ ſedit. Primo tn̄ petēs hoc ſibi epoꝝ iuſſiōe concedi Tum cum eo reſedit ſacratiſſimꝰ ille chorus. Primus itaqꝫ magnꝰ euſtachius antiocene ſortitus eccl̄ie preſulatū· Nā philogonius cuiꝰ dudum meminimꝰ ad meliorem iā trāſierat vitā· et hūc mirabilē virum etiā nolētem ad regimē eccl̄ie decreto cōmuni pōtifices ac ſacerdotes et oīs ppl̄s xp̄ianꝰ venire compulerat, Is ergo preconiorū floribꝰ caput ꝑncipis exornauit et ſtudio eiꝰ qd̄ hēbat circa ſacra bn̄dictiones exhibuit. Poſt hūc autē euſebiꝰ cognomine pamphili, Quibꝰ iam reticētibꝰ famoſiſſimus imperator protulit de vnanitate concordiaqꝫ ſermones· tirannoꝝ eis crudelitatem rememorans· et honorabilem pacem q̄ ſub eo ē collata diuinitꝰ ſimul· et q̄ pessimū et valde crudele videreť· ut deſtructis hoſtibꝰ nulloqꝫ preſumente reſiſtere· ſacerdotes alterutros iacularenť atqꝫ cōfūderēt ; et impijs atqꝫ ſine deo pſonis delectatiōē riſumqꝫ preberent, Cum vtiqꝫ de diuinis tractarēt rebus et ſcti ſpūs doctrinā in ſcripturis hrēnt. Euangelici enī libri ſūt inquit et apoſtolici antiquorumqꝫ ꝓphetarū ſanctiōes que nos erudiūt quid de ſacra lege ſapiamꝰ. Expellētes igiť hoſtile certamen ex verbis diuinitꝰ inſpiratis· ſolutionē queſtionū mente percipiamus, Hec et his ſimilia tanq̄ filius amator pr̄is · ſacerdotibꝰ veluti pr̄ibꝰ offerebat apoſtolicoꝝ dogmatū ſtudēs profligare concordiam, Concilij vero plurima pars his q̄ dicebanť obediebat· et inter alterutros vnanimitatem et dogmatum ſalubritatem libenter amplectebantur. Pauci vero quidā quoꝝ iam meminꝰ et ſuper illos minophantes epheſius et ſepthopolites patrophilus· theognius · nicenus ep̄s et narciſſus· neroniadis· que eſt ſcd̄e cilicie

quã nũc hermopolim vocant · et cũ his theonas marmaricenus et
ptolomaidis egipti ſecundus apl'icis reſiſtẽtes dogmatibꝫ arriũ de-
fendebant. Dictantes enim ſue fidei petitionem cetui communi
dederunt, Que cum lecta fuiſſet ab vniuerſis repente diſrupta eſt · et
adultera ac fraudulẽta pronũciata. Turba ſiqͥdem et tumultu eos
ab omnibꝫ habito · cunctiſqꝫ ꝯpoſitionem ab eis factã accuſantibus
pietatis formidãtes ſurrexerũt et primi arriũ abdicarũt excepto ſcd'o
et theona, Cum ergo fuiſſet impius ille deſtructus concorditer vni-
uerſi fidem gloriamqꝫ dictantes · que hactenus in eccleſijs ꝑmanet
et ſubſcriptiõibꝫ roborantes · ſoluere ꝯciliũ, Doloſe tñ et nõ ſalubrĩ
predicti viri ĩ fidei termino conſenſerũt, Et teſtant̃ tam que poſtea
ab eis machinata ſunt contra pietatis propugnatores ; q̃m que ab
ipſis conſcripta noſcuntur , Sextum.

EVſtachius itaqꝫ antiochenus cuius ꝑmitus memini ; hec de
eis retulit docens que facta ſũt eorꝫ redarguens blaſphemiã
vbi illud et prouerbiale interpretat̃ eloquium. Dñs creauit me ꝑnci-
pio viarum ſuarum in opera ſua. Pergo itaqꝫ iaꝫ hinc et ad ea
que geſta ſũt, Cum igit̃ xp̄i hac ſinodus maxia ĩ niceam veniſſet
vrbem et quereretur fidei modus aperta quidem impudẽtia euſebij
ſcripturam protulit blaſphemie · que coram oĩbꝫ lecta repente dadẽ
importabilem cauſa diuiſionis audientibꝫ irrogauit · confuſioneꝫ
tamen incurabilem ſuo prouidit auctori, Cumqꝫ officiana capta
fuiſſet indubitanter euſebij diſrupta iniquitatis ſcriptura in ꝯſpe-
ctum omnium · quidam ex tractatu nomẽ exponentes pacis compe-
ſcuerũt omnes iuſtam querimoniam facientes, Arriani aũt metuẽ-
tes ne congregatio in idem concilio tanto pellerent̃ · exilientes ana-
thematizauerũt interdictũ arrij dogma concorditer ſubſcribẽtes l'ris
ſuaqꝫ manu conſentiẽtes · et ſimil'r ſe ſic oĩs ſinodus ſape ꝯfitentes

Cumqꝫ preſulibꝫ ut ita dicã mala calliditatis arte preualuiſſent
qui magis debuerãt agere penitentiam tunc quideꝫ latenter · poſtea
vero clare damnatas cepit allegare ſententias ſepe ponẽtes inſidias
eis a quibꝫ videbãtur eẽ ꝯuicti · volẽteſqꝫ zizaniorꝫ germĩa radicare
et tunc timentes declinãteſqꝫ tanti cõcilij cognitores · occulte poſtea
pietatis predicatores debellare temptabant · Sed non credimus ·
homines ſine deo poſſe preualere contra ſacram adorandamqꝫ legeꝫ

euangelicamq; doctrinam, Nam licet ad modicum roborentur rur-
ſus fortit᷑ et magnifice deuincuntur· ſm ꝓphetã gl'ioſe vocis eſaiam.
Hec itaq; magnus euſtachius narrauit. vij·

CVius autem ꝯcertator et veritatis propugnacl'i turris atha-
naſius ſucceſſor alexandri famoſiſſimi preſulis qñ ſcripſit ad
affros etiam hec adiecit· Cõuenientes enim epi ſtuduerũt v̓ba q̃dez
impietatis ab arrianis inuenta perimere. Hoc eſt ex nõ exiſtẽtibꝫ· et
q̧ dicebant creaturam et facturam filiũ et fuit aliqñ qñ non fuit· et
quia mutabilis eſt nature· ſcripturarũ v̓o manifeſtas ponere dicti-
ones q̄ ex deo filius naturalit᷑ vnigenitus eſt v̓buz virtus ſapiẽtia
ſola pr̃is deus verus ſic̃ iohes ait· et ſic̃ ſcripſit paul᷒ ſplẽdorem gl'ie
et figuram ſubſtantie docens eẽ filiũ patris. Qui vero circa euſe-
bium ꝓpa tracti veſania loquebãtur alterutris et dicebãt conſentia-
mus nam et nos ex deo ſumus · vnus enĩ deus ex quo oĩa et vetera
tranſierũt ecce oĩa noua ex deo ſũt facta, Cogitabant aũt et illud qd̓
in paſtore conſcriptum eſt, Primum omniũ crede q̄ vn᷒ eſt deus q̇
creauit vniuerſa atq; perfecit et conſtituit ex non extante ut ſint,
Porro alij epi maliciam vidẽtes illoꝝ et peſſimam impietatis artẽ
apertius et ut ita dicatur manifeſtius dixerunt idem ex deo id eſt ꝯ-
ſcripſerunt ex ſubſtãtia pr̃is eſſe filiũ ut creature quidem eo q̧ non
habeant a ſemetipſis ut ſint ſ; habeant ꝑncipium exiſtendi dicant᷑ ex
deo. Filius aũt ſol᷒ ꝓprius ex ſubſtãtia credat᷑ patris. Hoc enĩ ꝓpꝛiuz
vnigeniti eſt et veri verbi patris. Hec itaq; fuit occaſio ut ex ſubſtã-
tia diceret᷑ pr̃is. Ruſus aũt requirẽtibꝫ epis paucos eoꝝ qui ar-
riani eẽ putabant᷑ ſi dicerent filiũ non eſſe creaturam ſ; virtutem et
ſapientiam ſolam pr̃is et imaginem ſempit̓nã et indiſſimilẽ ꝑ oĩa
patri ac deũ verũ capti ſũt qui circa euſebiũ innuẽtes alterutris q̇a
et hec veniũt etiam ad nos nam et nos inquiũt imago et gl'ia dici-
mur dei. De nobis enĩ et dicit᷑ et dictum eſt ſemꝑ enĩ nos q̇ viuim᷒
et virtutes multe ſunt ; et iterum egreſſa q̇dem eſt oĩs virtus dei ex
terra egipti, Campa quoq; et locuſta dicit᷑ virtus magna, Et ruſ᷒
Dñs virtutum nobiſcum· Sed etiam ꝓpꝛij nos dei ſum᷒, Habem᷒
hoc non ſimpliciter qñ et fratres vocauit nos. Si autẽ et deum ve-
rum dicunt filiũ nõ nos ꝯtriſtat, Factus enĩ verus eſt hec arrianoꝝ
corrupta mens, Sed etiam hic epi videntes eoꝝ dolum· collegerũt

ex ſcripturis ſplendorem fontem et fluuium et figuram ad ſubſtātiaꝫ ptinere et illud in lumīe tuo videmus lumē et ego et pr̄ vnū ſum⁹ et clarius iam ac breuiter conſcripſerūt conſubſtātialem patri filiū Omnia nanqꝫ predicta hanc ſignificationem hn̄t, Murmuratio ſiquidem eoꝝ quaſi verba hec nō fuiſſent ex ſcripturarum auctoritate prolata ꝑ eos quoqꝫ inanis eſſe conuincit̄. Ex nō ſcripto nanqꝫ ipſi impie proferentes quippe qđ nuſquam penit⁹ inuenitur ex non ſtātibus et fuit aliqñ qñ non fuit alios culpāt Propterea ex nō ſcripti⁹ ſermonibꝫ pie tn̄ intellectis dānati ſūt. Ipſi nanqꝫ veluti de ſtercore reperientes hec ꝫ vere veterra locuti ſūt, Verum ep̄i non ſibimet adinuenientes verba ſꝫ habentes hec a patribꝫ teſtimonia conſcripſerunt, Veteres enim ſacerdotes ante eos pene centū triginta magne rome ciuitatiſqꝫ nr̄e accuſauerūt oēs qui dicūt facturā aut creaturā eē filiū et nō conſubſtātialem patri. Et hoc ſciebat euſebius ceſarienſis ep̄s· qui primum defendebat arrianoꝝ ſectā nouiſſime vero ſubſcripſit niceno concilio. Scripſit aūt et ciuibꝫ ſuis confirmans· qꝛ et antiquoꝝ alij quos doctos et illuſtres ep̄os et dſcriptores agnouiſſet nomine conſubſtātialitatis vſqꝫ ī pr̄is et filij deitate. Iſti ergo cōcilīū metuētes expoſite fidei conſenſerūt ſcđm ꝓphete increpationem dicētis, Popul⁹ hic labijs me honorat cor aūt eoꝝ longe eſt a me. Theonas aūt et ſecundus nolentes acquieſcere condemnati ſunt. Poſtea vero in conciliū venientes viginti conſcripſerūt de conuerſione eccleſiaſtica ſanctiones.

viij· Socrates.

SAbino itaqꝫ non credamus qui eos idiotas vocauit et imperitos, Sabin⁹ enī heraclie thracenſis machedonioꝝ ep̄s habita congeſtiōe eoꝝ que per diuerſa concilia ſacerdotum ex ſcripto prolata ſūt eis qui in nicea conuenerunt velut idiotis et ſimplicib⁹ derogauit ꝫ nō ſentiens quō et ip̄i euſebio cū mlta ꝓbatiōe ꝯfitenti fidem velut idiote noſcit̄ derogare· et aliq̄ q̄dez volēs preterijt aliqua vero mitigauit cuncta tn̄ ſm̄ propriā ſūpſit intentiōem, Et laudat quidem tanq̄ȝ fidedignū teſtem euſebium pamphili laudat ſimul et principem tanq̄ȝ eas que ſūt xp̄ianoꝝ dogmatizantem, Culpat aūt expoſitam in nicea fidem tanq̄ȝ ab idiotis et nihil ſciētibꝫ traditam et quem velut ſapientē et ſine mēdacio teſtem vocare conſueuit· ei⁹ voces ſponte contemnit, Ait enim euſebius· quia ex viris dei nicea

conuenientib9 alij quidez ſmone ſapiētie nituerunt· alij ꝯtinentia vite laudati ſūt et quoꝫ imperator prīs omnes ad vnitatē ſuam cō= cordes et ꝯſectatores eē ꝯſtruxit, Sic ergo contraria dicta ſabini nec non euſebij atqꝫ ꝯſortiū eoꝝ ſibimet agnoſcuntur. Et ſi quidē ali cubi opus fuerit de ſabino memorabimus. Concordia ergo fidei a magno nicea ꝯplata ꝯcilio et ab euſebio clara voce laudata· Hec eſt

Fides in Niceno dictata concilio. Nonum.

CRedamus in vnū deum patrem omnipotētez· oīꝫ viſibiliū ⁊ inuiſibiliūqꝫ factorē· Et ī vnū dn̄m ihesum xp̄m filiū dei natū ex prē vnigenitū hoc eſt ex ſubſtātia prīs· deū de deo lumē ex lumie deum verū ex deo uero natū nō factū conſubſtātialē prī p quem oīa facta ſūt et que in celo et que in terra· Qui ꝓpter nos hoīes ⁊ ꝓpter noſtram ſalutē deſcēdit de celis et incarnatus et homo factus ē· paſ= ſus et reſurrexit tercia die· Et aſcēdit in celos· et vēturus eſt iudicare viuos et mortuos· Et in ſp̄uꝫ ſāctum, Dicentes aūt· erat qn̄ non erat· aut nō erat anteqꝫ fieret· aut ꝙ ex nō extantib9 fact9· aut ex al= tera ſubſtātia vl' eſſencia dicentes eē aut creatura· aut cōuertibilem filiū dei, Hos tales anathematizat catholica et ap̄lica eccleſia.

Hanc venābilē fidez trecenti quidez decē et octo et agnouerūt et am= plexi ſūt· et ſicut ait euſebius conſonantes et vnanimes ī ſcriptis ex= planauerūt, Quinqꝫ vero ſolūmodo nō receperūt verbū conſubſtā tialitatis reprehēdentes· euſebi9 nicomedie preſul· Theognius nice= nus maris calcedonenſis· Theonas marmaricenus· Secundus pto lomaidis dicentes conſubſtātiale eē qđ ex aliquo eſt aut ex partitiōe aut ex decurſiōe· aut explantatiōe· alias explanatiōe, Explātatiōem quidē ſicͭ ex radice germē· ex decurſiōe vero ſicut patri filij· ex parti= tione aūt ſicͭ ex maſſa aurea anuli duo vel tres. Scd̄m nullū aūt ho rum inquiūt· eſt fili9 dei, Propterea ergo dicebāt in fide nō eē ꝯſen= tiendū, Plurimi ſiquidē vero cōſubſtātialitati derogātes· predicti viri in arrij depoſitiōe ſubſcribē noluerūt, Ideoqꝫ ſinod9 arriū et cō= ſectatores eius anathematizauit omnes adijciētes neqꝫ accedē eum ī alexādriā, Preceptūqꝫ p̄ncipis repēte eundez arriū et ǭ circa euſebiū et theogniū et qui cum eis exilio deportauit. Decimum.

EVſebius igiť et theognius poſt paululū tempus exilij libellū penitētie porrigētes in fide conſubſtātialitatis conſenſerunt.

Quod declarabimus procedentes. Tunc aũt in ſinodo euſebius
cognomine pamphili et ceſarie paleſtine ſortitus epiſcopatum pau
lulum animaduertẽs atq; cõſiderãs utrũ oporteret ſuſcipi terminum
fidei vna cum alijs oĩbꝫ hoc eſt vniuerſa multitudine cõſenſit atq;
ſubſcripſit nec non et ꝓp̃lo ſub ſua dioceſi cõſtituto ſcripſit terminuz
fidei et vbiq; deſtinauit·ſꝫmõez ſubtiliter conſubſtãtialis inẗpretatus
ut nequaq̃ penitus ſuſpiciõez aduerſaz de eo quilibet hr̃e potuiſſet,
Sunt aũt que ab ip̃o euſebio cõſcripta ſũt huiuſmodi verba.

Ep̃l'a euſebij pamphili de niceno concilio et fide ad ceſarienſes
paleſtinos. Capl'm Vndecimum.

Arbitramur et vos dilectiſſimi etiaz aliũde didiciſſe fama con
ſueta precurrente ꝑfectũ de his que ſũt geſta ſermonem. Sed
ne ex huiuſmodi auditu veritas vobis alit̃ nunciet̃ neceſſario direx
imus vobis quidẽ ſcripturã a nobis de fide ꝓpoſitam, Nam et dñs
noſter mittens ad predicandũ diſcipl'os ſuos ait, Euntes docete oẽs
gentes baptizantes eos in noĩe pr̃is et filij et ſp̃us ſcĩ. De quibꝰ et
affirmamus ita hr̃e et ita ſape·ſed etiã dudũ ſic habuiſſe et ita ſapu=
iſſe et vſq; ad mortem ꝓ hac inſtãre fide anathematizantes oẽz ſine
deo hereſim. Hec oĩa ex corde et aĩa ſapuiſſe ex quo nouimꝰ noſmet=
ip̃os et nunc ſape et dicere corã oĩpotẽti deo et dño nr̃o ihesu xp̃o cũ
veritate teſtamĩ oſtẽſuri ꝓbatiõibꝫ et ſatiſfacturi vobis q̃r et p̃teritis
temporibꝫ ita credidimꝰ·et predicamꝰ hac a nobis expoſita fide nlli
relictus ẽ reſiſtẽdi locus. Sed et ip̃e p̃mus deo amabilis imperator
noſter rectiſſime eã hr̃e teſtatꝰ eſt ⁊ ſic etiaz ſe profeſſus eſt ſape et in
hac omnes conſentire et ſubſcribẽ et ĩ his dogmatibꝫ concordare p̃=
cepit. Vno ſolũmodo ſcripto et inſerto conſubſtãtialitatis verbo qd̊
etiã ip̃e interp̃tabat̃ dicẽs·Quia nõ ſꝫm corporeas paſſiões cõſubſtã
tiale dicit̃ neq; ſꝫm diuiſiõez neq; ſꝫm q̃ndam deciſiõez ex pr̃e ſubſiſtẽ
Nõ enĩ poſſe natãz ſine martirio ĩtelligibilẽ ĩcorporeãq; corporalem
quandaz ſubſiſtere paſſiõez ſ; ſꝫ ſacris quibuſdaz ineffabilibꝫq; ratio
nibus magis intelligendaz ·Et ſapientiſſimus quidez atq; p̃ijſſimꝰ
imperator ita philoſophabat̃. Fidei ergo explanatiõe dictata queãd=
modũ ab eis dictũ ſit ex ſubſtãtia pr̃is et pr̃i conſubſtãtialem non ẽ
ſine examinatiõe derelictũ, Conſultatiões enĩ et reſponſiones deinde
mouebant̃ et mẽs ꝑſcrutabat̃ dictoꝝ ſenſum·Et hoc ergo qd̊ agebãt

de ſubſtãtia ↄſtabat apud eos ſignificatiuum q̄dez ex p̄re nõ tamen tanq̄ꝫ partẽ eẽ p̄ris, ꝓpterea nob̄ quoqꝫ videbat̄ bñ ſe h̄re ut mẽte cõſentirem⁹ pie doctrine dictãti ex p̄re filiũ eẽ· nõ tñ partẽ eius eſſe ſubſtantie, Quaprop̄ et nos mente conſenſim⁹ neqꝫ vocẽ ↄſubſtãtialitatis refutãtes poſita p̄ oculis nr̄is pacis intẽtiõe· ⁊ ab intellectu rectiſſimo nõ cadẽtes, Scd̄m hoc etiã natũ ⁊ nõ factũ ſuſcipim⁹· quõz factũ ↄmune eẽ dicebãt reliq̄rũ creaturaruꝫ factaꝝ p̄ filiũ· q̄rũ nihil ſimile h̄re filiũ ↄfitem̃ et predicam⁹ Vnde nõ eũ eẽ facturã dicimus qꝺ congruit his que p̄ eũ facta noſcũt̄· ſ; ſupi⁹ quam factura totius eſſe ſubſtãtie quã ex p̄re nata diuĩa docẽ vidẽt̄ eloq̄a· modo quippe generatõis inenarrabili et incogitabili exiſtẽte vniuerſe nat̄e facte.

Sic aũt et ↄſubſtãtialẽ eẽ p̄ri filiũ ratio examinata cognoſcit· nõ ſcd̄m corpoꝝ modũ neqꝫ mortalibꝫ aĩalibꝫ proximũ· nã neqꝫ p̄ diuiſiõez ſubſtãtie neqꝫ p̄ defectiõez aut mutatiõez p̄rne ſubſtãtie vel virtutis. Hi⁹ enĩ oĩbꝫ ingenita nata p̄ris extranea ẽ. Sꝫ predicandũ ẽ eẽ ↄſubſtãtialem p̄ri filiũ eo q̄ꝺ nullã equalitatẽ ad creatas factas dei filius habeat : ſ; ſoli p̄ri genitori p̄ oẽz modũ ſit ſil̄is et nõ ſit ex alia qualibet ſubſtãtia vl̄ eẽntia· ſ; ex p̄ris. Qꝫ etiã ip̄m hoc modo inter̄pretatum bñ ſe h̄re viſũ ẽ ad conſentiẽdũ· Quõ et priſcoꝝ ep̄oꝝ aliquos et conſcriptores eloquentes et nobiles agnouim⁹ in p̄ris et filij theologia id ẽ diuĩa ratiocinatõe noĩe ↄſubſtãtialitatis vſos, Hec itaqꝫ de expoſita fide ſint dicta in qua vniuerſi ↄſenſimus nõ ſine anim: aduerſiõe· ſ; ſcd̄m ſenſus expoſitos corã deo amabili examĩatore imperatore et predictis ratiõibꝫ concordãtes anathematiſmũ poſt fidez in eis prolatũ ſine triſticia eẽ credidim⁹ eo q̄ꝺ nõ ſcriptis uti vocibꝫ ꝓhiberẽt, Vnde pene oĩs facta ẽ ↄfuſio et indiſciplinatõ cunctis eccleſijs nulla ſiquidez ſcripta diuĩt⁹ inſpirata dicẽte ex nõ extãtibꝫ· aut fuit aliq̃n q̃n nõ fuit et reliquis que proferebãt. Irrationabile nobis viſum ẽ hec dicẽ vl̄ docẽ quõ neqꝫ p̄ori tempore huiuſmodi ↄſueuim⁹ uti ſmonibꝫ, Hec vob̄ neceſſario ſcripſim⁹ dilc̄tiſſimi iudiciuꝫ nr̄e examinatiõis et ↄſenſũ vob̄ innoteſcẽtes. Et q̄ rationabilr̄ tũc quidem quõz nos ſcripta quodãmodis alijs offendebãt· p⁹ea ꝟ indubitate ea q̄ erãt ſine ↄtriſtatõe ſuſcepi⁹ Quaꝓp̄ magnanĩt̄ nob̄ ſenſum ꝟboꝝ diſcutiẽtibꝫ placuit ↄcordare i his q̄ a nobipis i fidei expoſitiõe ↄfeſſa ſũt. Hec itaqꝫ euſebius pamphili i ceſarea paleſtine lr̄is ex:

planauit. Alexādrie ꝟo eccl'ie egiptiacis et libie ꝛ pētapoleos et que
vicine ſūt. Hec ſcripſit ɔmuni decreto ɔciliū. Epl'a niceni ɔcilij

Theodo ·xij

SAncte magneqȝ dei gr̄a alexandrine eccl'ie ·dile-
ctiſſimis fratrib⁹ p egiptū ꝛ libiā ꝛ pentapolī ɔſtitutis ɔgre-
gati et magnā ſcāqȝ ſinodū nicea celebrātes ep̄i ī dn̄o ſalutē. Quō
dei gr̄a et deo amātiſſimi pn̄cipis nr̄i conſtantini ɔgregatis nob̄ in
vrbe predicta ex ꝓuicijs diu̇ſis et ciuitatib⁹ magna ſcāqȝ ſinodus
celebrata ē· oīmodis neceſſario viſū ē ab hoc ſacro ſcō concilio etiā
ad vos lr̄as deſtinari · ut noueritis quedā quidē mota et examinata
que ꝟo placuerūt atqȝ firmata ſūt, Ante oīa ſiquidē exquiſita ſunt
impia et iniqua et ſine deo dogmata arrij et eque conſentiētiuȝ ſub
preſentia deo amātiſſimi imꝑatoris nr̄i conſtātini et oīm decreto cō-
placuit anathematizari impiā ei⁹ ſectā et iniqua atqȝ ſine deo ꝟba
ſimul et noīa quib⁹ vtebat̄ filio dei blaſphemās et dicēs ex nō extā-
tib⁹ eēt· ꝛ iterū fuit aliqn̄ qn̄ nō fuit. Quomō enī fuit aut quō ꝟeꝝ
non fuit: et ꝓ libero arbitrio malicie atqȝ ꝟtutis capabileȝ filiuȝ dei
dicentis ꝛ creaturā noīantis eū atqȝ facturā Hec igit̄ oīa fatua et ani-
lia et blaſphema anathematizauit ſcā et vniu̇ſale ɔciliū et nec vſqȝ
ad auditū impie ſecte atqȝ rumoris hui⁹ aut intellectuū iniquoruȝ
ſenſū accomodauit. Ea quidē q̄ de illis geſta ſūt· qualē t̄minū habu-
erint oīa iam audiſtis aut audietis ne nos forte videam̄ viro oblo-
qui· ꝑꝑt̄ delictū ſuū improperia digna portāti. Tantū enī valuit ei⁹
impietas ut etiā theonas marmaricen⁹ et ſcōs ptolomaidis ea ſe-
rent· ideȝ enī et illi dānati ſūt. Sȝ quōȝ ineffabilis gr̄a dei illas qdeȝ
malas ſectas et blaſpemas et diſcordiā et audaciā ꝑſonaꝝ et diuiſio-
nem ꝑocta ɔmotiōe deſtruēs liberauit egiptū Relinqbant̄ aūt q̄ per
petulantiā melicij geſta ſūt et eoꝝ q̄ ab eo ſūt ordiata etiā ex hac par-
te que placuerūt ſinodo vob̄ inſinuam⁹ cariſſimi fr̄es, Placuit ergo
meliciū quidē clemēti ɔſilio dū ſubtili veraqȝ ratōe nl'laȝ veniā me-
rerei manē quidē ī ꝑꝑa ciuitate · nl'laȝ ꝟ omnimodis hr̄e poteſtateȝ
neqȝ eligendi neqȝ ordinādi nec ī ꝓuīcia nec in qualibet ciuitate vi-
deri puruqȝ nomen tantūmō poſſidē· hos aūt qui ab eo ſūt ɔſtituti
miſtica ordiatiōe firmatos habē honorē et miſteriū · ut tn̄ ſequentes
ſint modis oīb⁹ vniu̇ſoꝝ ī ſingul' parrochijs et eccl'ijs cariſſimo et ɔ-
miniſtro nr̄o alexādro ɔſecratoꝝ· et ut his nl'la ptas ſit placitos ſibi

eligẽ aut noīa eoꝝ pferre aut oīno aliq̇d agẽ pt̃ volūtatẽ eccleſie
catholice preſul' alexādri, Gr̄a nāqꝫ dei ⁊ orōnib⁹ vr̄is in nllo ſciſ:
mate repꝑtos. ſꝫ ſine macl'a in catholica ⁊ apl'ica eccl'ia pmanētes di:
gnum ē ꝑtatez hr̄e ⁊ eligēdi quēlibet. ⁊ noīa eoꝝ dandi q̇ decō ſunt
digni. ⁊ abſolute facẽ oīa ſcḋm legē et ſāctiōes eccl'ie. Si q̄ꝫ vō ↄtige:
rit requieſcẽ ī eccl'ia ↄuehi ī honorē defūcti eos qui nuꝑ aſſūpti ſunt
ſolūmodo ſi videant̃ digni ⁊ ppl's eos elegerit ꝫ cū decernēte ſimul ⁊
ↄſignāte maxīe alexādrie ciuitatis epo. Hoc itaqꝫ alijs quidē ↄceſſū
omnib⁹ ꝫ In ꝑſona vero melicij nequaq̄ꝫ eadē placuerūt ꝑpt̃ ꝑorem
indiſciplinationē ei⁹ ⁊ ꝑpt̃ ↄtēcacitatis ei⁹ ac petulātie volūtatem. ne
vlla daret̃ auctoritas vl' ꝑtas hoī q̇ poſſet rurſus eaſdē indiſciplina
tionis inſtruē. Hec ſūt precipua ⁊ ↄpetētia egiꝑto ⁊ ſcīſſime alexā:
drinoꝝ eccl'ie, Si quid aūt aliud ordinatū eſt. aut dogmatizatū. pn̄te
dn̄o atqꝫ cariſſimo et fr̄e nr̄o alexādro. ipe pn̄s vobis poterit ſubtili⁹
aperire tanq̄ꝫ auctor geſtoꝝ et communicator exiſten̄s. Euāgelizam⁹
aūt vob̄ et de ↄſonātia ſcīſſimi paſce. qꝛ vr̄is orōnib⁹ eſt correctū eti
am hoc opus. ita ut oēs orīētales fr̄es q̇ cū iudeis ꝑmit⁹ celebrabant
ↄſone cū romanis. ⁊ vobiſcū ⁊ cū oīb⁹ ab inicio paſca cuſtodiētib⁹
ex hoc tp̄e debeāt cuſtodiri, Exultātes itaqꝫ ī his q̇ geſta ſūt ⁊ ī omnī
pace atqꝫ ↄcordia. et in eo q̇d oīs radicit⁹ hereſis ē auulſa. cū maiori
honore ⁊ ampliore caritate ſuſcipite ↄmiſtrū nr̄m vr̄mqꝫ pōtificem
alexādrū q̇ nos preſentia ſua letificauit. tantūqꝫ laborē ꝑ pace vr̄a
etiā ī hac etate ſuſtinuit, Orate ſimul ⁊ ꝑ nob̄ oīb⁹ ut q̇ bn̄ placue:
rūt firma pmaneāt. Per dn̄m nr̄m ihesū ſcḋm bonā volūtatē facta
ſicuti credim⁹ dei ⁊ pr̄is in ſpū ſcto. cui ē gl'a ī ſcl'a Amē. Trinitas
conſubſtātialis eterne eſt Hieſus. Socrates.

Ex hac igit̃ epl'a ſinodi manifeſtū ē qꝛ nōſolū arriū ⁊ ↄſorte⁵
ei⁹ anathematizauerūt. ſedetiam v̇ba ſecte ipi⁹. ⁊ qꝛ de paſca
ↄcordantes hereſiarchā militū ſuſcepūt. Ca. xiij,

Mouet aūt me feruor imꝑatoris etiā ex alia re volūtatis ei hr̄e
memoriā et quēadmodū ꝑ ↄcordia cogitabat. Hn̄s eni ꝑ:
uidētiā pacis eccl'iaꝝ vocauit ad ſinodū. ⁊ aceſiū nouacianoꝝ religi:
onis epm, P⁹q̄ꝫ ergo ſcripta. ⁊ ſubſcripta ē a ↄcilio fidei definitio. re:
quiſiuit imꝑator aceſiū ſi ⁊ ipe ↄſentiret ī fide et paſcalis definitōe fe
ſtiuitatis. At ille Nihil inq̇t noui O imꝑator ſinodus definiuit. ſic

enim olī ⁊ a tp̄ib⁹ apl'oꝝ ip̄e ꝑcepi· ⁊ terminuꝫ fidei· et tp̄s paſcalis
feſtiuitatis . Porro denuo impator requirēte·cur ergo te a ꝯmuniōe
ſeparas ꝫ ille ea que ſub decio geſta ſūt pſecutiōis tp̄e replicauit ; ⁊
ſubtilitatē acerbiſſime regule deduxit ad mediū· q2 nō oporteat eos q̄
poſt baptiſma peccāt·peccato qd̄ ad mortē eē ſcripte diuīe ꝓnūciant
ꝯmūicatiōe ſacramētoꝝ fieri dignos· ſ3 inuitādos q̄dē ad penitētiā·
ſpem v̄o remiſſionis nō a ſacerdotib⁹ ſ3 a deo ſolūmodo ſuſtinē q̄ pta=
tem hē pc̄ta remittē. Hec cū dixiſſet aceſius ; impator ait O aceſi po
ne ſcalā·et ſi potes aſcēde ſol⁹ ī celū, Hec nec euſebi⁹ pamphili nec
alij dixerūt· Ego v̄o audiui a viro nequaq̄ mētiēte · q̄ valde ſenex
erat et tāq̄ q̄ viderat ea q̄ fuerāt ī ꝯcilio geſta referebat, Sozo·xiiij
SInod⁹ aūt corrigē volēs hoim vitā ⁊ ī ecclijs ꝯmorātiū poſu=
it leges·q̄s canones appellam⁹·In q̄ꝝ tractatu videbat̄ aliq̄=
b⁹ introducē legē· ut et ipi et preſbiteri diaconi cū ꝯiugib⁹ q̄s āň cō=
ſectiōez duxerāt nō dormirēt. Surgēs aūt ī medio paſnuci⁹ ꝯfeſſor·
ꝯ̄dixit honorabiles ꝯfeſſus nuptias et caſtitatem eē dicēs ꝯcubituꝫ
cū ꝓpria ꝯiuge·ſuaſitq3 ꝯcilio ne talē ponēt legē·grauē aſſerēs eē cauſā
que aut ipis aut eoꝝ ꝯiugalib⁹ occaſio fornicatiōis exiſtēt , et hec q̄dē
paſnuci⁹ licet nuptiaꝝ eēt inexpt⁹ expoſuit. Synod⁹q3 laudauit ei⁹
ſententiā et nihil ex hac parte ſanciuit, S3 hoc ī vniuſcuiuſq3 volūta=
te nō ī neceſſitate dimiſit. His a ꝯcilio ita diſpoſitis ꝯtigit vicēna=
lia ꝯſtātini ꝑncipis ꝯuenire·Et ē ꝯſuetudo romanoꝝ vnūq̄dq3 decē=
niū impatoꝝ publica deuotiōe celebrare. Oportunū ergo iudicās cō
ſtātin⁹ ; inuitauit tūc ad ꝯuiuia ſinodū et donis ꝯpetētib⁹ honora=
uit ammonitoſq3 de ꝯcordia fidei · ⁊ ꝯūi int̄ alterutros pace petita
ab eis orōne valedixit vniūſis ī nicea·ſcribēs abſentib⁹ q̄ fuerāt ī ꝯ=
cilio celebrata ⁊ inuitās ut ab oī diſcordia recedētes ꝯcordarent̄ ī ex
poſita ꝯcilij fide·q̄ nihil aliud ň dei ſentēcia videret̄ ex ꝯſonātia tāto
rum·⁊ taliū ſacerdotū ſc̄to ſpū ꝯſtituta ⁊ p⁹ inq̄ſitiōez ſubtiliſſimā ⁊
aīadūſiōez dubitatōuꝫ oīꝫ ꝯꝓbata, Socra·De arrio ⁊ ſēpti' ei⁹
VIctor ꝯſtātin⁹ maxim⁹ auguſt⁹ epis et ppl'o, Malignos xv·
et impios arri⁹ imitatus·dignū ē ut illoꝝ q̄ſ ſuſcipiat vltiōez
Sicut ergo porphiri⁹ diuīe pietatis inimic⁹ iniq̄ volūia ꝯt̄ religiōē
proferēs dignā ꝓmeruit inuenire mercedē·⁊ talem p quā ī poſterū
obprobrio et plīma complexetur infamia, Et nunc placuit arrium

et ꝯſectatores eiꝰ vocari porphirianos · Vt quoꝝ mores imitati ſūt
eoꝝ vocabl'o ꝑfruāt̄, Suꝑ hec aūt ſi qua ꝯſcriptio ab arrio fc̄ta rep=
itur igni tradat̄ ut nō ſolū praua eiꝰ doctrina depeat · ſ; neqꝫ vlla eiꝰ
poſſint remanē cōmēta, Hoc etiam precipio · ſi qui ꝯſcriptiōes arrij
celaſſe compiēt et nō repēte ꝓferens igne cōſūpſerit mortis ſupplicio
ſubiacebit, Mox enim ut in hoc fuerit captus ; capitalē ſuſcipiet vl
tionem. Dn̄s vos cuſtodiat. Capl'· Sedecimum.

De confectione ſacrorum librorum ſcriptum Euſebio,

Victor conſtantinus maximus pius Euſebio, Vt in noſtri no
minis ciuitate cognouimꝰ ſaluatoris dei nr̄i ꝓſpiciēte ſolatio
maxima hoīm multitudo ſc̄tiſſime ſe dicauit eccl̄ie ut hoc cremēto val
de proficiente dignū eē videat̄ etiā eccl̄ias in ea plēs edificare · Qua=
ꝓpt̄ qꝺ viſū ē nr̄e volūtati decuit nos tue notū facē ſapiētie · quate=
nus quinq̄gīta membranacios codices bn̄ ꝯfectos ⁊ ad vſū abiles ⁊
ab artificibꝰ antiquarijs et ꝑfecte artē ſciētibꝰ ſcribi precipias · diui=
narū quippe ſcriptuꝛaꝝ quaꝝ maxime confectiōeꝫ et vſū neceſſariū eē
noſti. Directe ſūt enī lr̄e nr̄a trāquillitate ad ꝓuīcie iudicem q̄tenꝰ
omnia ꝯfectiōi eoꝝ neceſſaria prebē curet, Vt enī citiꝰ codices ꝯſcri=
pti ꝯficiant̄ erit opus diligentie tue. Nā et duo publica vehicl'a ad
deferēdos eos ex auctoritate reſcripti nr̄i te ꝑcipe cōuenit, Sic enim
et maxime bene conſcripti vſqꝫ ad noſtrū perducerent" aſpectū vno
quippe tue eccl̄ie hoc exſequēte diacono . Qui dum aduenerit ; experi
etur nr̄e munificētie pietatē. Deꝰ te cuſtodiat fr̄ cariſſime. Theo·

Sufficiūt quidem hec ad conijciendum ; magis autem aperte
noſcendum quemadmodum famoſiſſimus imperator ſuū ſtu
dium circa ſacra conſtituit. Attamen adijciam que etiam circa ſalu
tare ſepulchrum geſſit, Agnoſcens enim quoniam elati et circa cul=
turam baccantes idoloꝝ ; ſepulchrum domini operuerant · obliui=
oni tradere contendentes memoriam ſalutarem et deſuper templum
edificauerant luxurioſiſſime demonis · id eſt · veneris ; ut illic vir=
ginū cantibꝰ inſultarent . Precepit deſtrui ſceleratiſſimū templū ip=
ſum qꝫ puluerem funeſtis ſacrificijs violatum eici · et procul ciuitate
diſpergi. Deinde ſacrarium edificari deo maximum pulcherrimū
ſicuti deſignatur ex eius epiſtola ad macharium ipſius ciuitatis epi
ſcopum deſtinata.

Socrates de Euſebij nicomedienſis et Theognij niceni penitētia,

EVſebius igitur et theognius penitentie Capl'm xvij
libellum ſūmis epis dirigentes ; ab exilio reuocati ſūt impe=
riali precepto ; et ſuas eccleſias receperūt, Expellētes eos qui in eoꝝ
locis fuerāt ordinati id eſt euſebius amphionē· chriſtū ꝟo theognius
Cuius libelli exemplar hoc eſt· Dudum quidem ante iudiciū
condemnati a reuerētia vr̄a patienter ferre que decreta ſūt a ſancto
concilio vr̄o debuimus, Sed q̄a nimis abſurdū eſt contra noſmet=
ipſos dare calumniatoribꝫ de taciturnitate probationē ; ꝓpterea re
ferimus quoq̄ et nos in fide vna cucurrimus et ſenſu examinantes
de conſubſtantialitatis ſermone ; cuncti pacificati ſumus nequaq̄
ſequentes hereſim ; ſꝫ cōmemorantes ad cautelā eccleſiarum que nr̄e
ſubueniebāt mēti et ſatiſfaciētes eis q̄bꝫ ꝓ nobis ſuaderi debuerat ī
fide ſubſcripſimus, Anathematiſmo aūt non ſubnotauimus· non
tanq̄ fidē accuſātes ; ſed ut velut non credētes talē eſſe eū qui fuerat
accuſatus certi d' eius ad nos directis epiſtolis et inter nos diſputa
tionibꝫ habitis, Si igit̄ ſatis factum eſt ſācto vr̄o concilio non relu=
ctantes ; ſꝫ cōſentientes decretis vr̄is etiā hac cōſcriptiōe ſatiſfacimꝰ
vobis· non exiliū grauiter ferētes ſꝫ ſuſpicionem abijciētes hereſeos
Si enī dignamini nūc ī vultu nos vr̄o ſuſcipe· habebitis in oībꝫ
cōſonātes et vr̄a pariter ꝯſtituta· qn̄ etiam eū qui in his accuſatus
eſt placuit vr̄e reuerētie clemētiā ꝓmereri atq̄ reuocari. Abſurdum
nāq̄ eſt ſi is qui putat̄ reus eē reuocat̄ ad ſatiſfaciendū in q̄bus ei
derogabatur ut nos contra noſmetipſos p̄beamus per taciturnitatē
increpationis iudiciū, Dignamini ergo ſicut cōuenit vr̄e veñatiōi
et deo amātiſſimū principē cōmonere et p̄ces tractare nr̄as et veloci
ter de nobis que vobis conueniunt cogitare, Hic quidem libellꝰ
eſt reuerſiōis euſebij et theognij. Ex verbis aūt eius conicio· quia
iſti quidem dictare fidei ſubſcripſerunt, Damnationi ꝟo arrij· con=
ſentire noluerūt. Et qm̄ arrius ante iſtos reuocatos agnoſcitur, Sꝫ
licet hoc ita ſe habere iudicat̄· tn̄· alexandriā accedere prohibitus eſt
Hoc aūt oſtenditur ex eius cogitacionibꝫ quas poſtea molitus in=
uenitur figmento penitencie ſue· ſicut oportune patefiet.

Sozomenus. Ca· xviij·

Imperator interea poſt conciliū degebat lectus· celebrata ēgo

feſtiuitate publica vicennalium ſuoꝝ mox ad erigendas eccleſias feſtinus acceſſit . Hoc qꝫ faciebat ꝑ ſingulas ciuitates et in vrbe co: gnominis ſui, Socrates,

NAm cum ei oīa proſpere cederēt . propriā voluit hītare ciui: tatem. Veniens qꝫ ad campū anilium poſitū helleſpontum ſuper eantis tumulū vbi achiui cōtra troiam pugnātes habuerūt caſtra . ciuitatem deſignauit . portas qꝫ fecit que hactenus videntur a nauigātibꝰ . Hec agenti per noctem deus apparuit ; monens ut alium querēt locum . eum qꝫ monens ad bizancium trachie . cum illic habitare iuſſit , Socrates .

QVe cum primitus bizancium vocaretᷣ auxit et maximo eam muro circumdedit et diuerſis ornatā fabricis equam impia: li rome conſtituit . et denoīatam conſtantinopolim . appellari ſecū: dam romam lege firmauit . ſicuti lex ipſa in marmorea platoma noſcitᷣ conſcripta . et ī ſtrategio iuxta equeſtrem ſtatuā eiꝰ ē cōſtitu: ta , In hac quoqꝫ ciuitate duas quidē edificauit eccłas ; quarum vnam nominauit hirenen . aliā vō appellauit apłoꝝ , Non ſolum autem ſicuti dixi auxit conſtātinus xp̄ianoꝝ dogmata ſꝫ etiam paga norum templa deſtruxit , Simulacra nāqꝫ ornata publice ī conſtā: tinopolitana vrbe propoſuit . et tripodas delphicos in circo ad ſpe: ctaculum dedit . que cum ipō videātur aſpectu . ſupflue referuntur .

INterea mater impatoris . helena . cuius Socrates, cognomine . vicum dereprani . princeps ciuitatē dicauit helenopolī ammonita per ſomnū . hieroſolimā properauit , Et quōdam hierłm deſertam ſic pomoꝝ cuſtodiam inueniens . requiſiuit ſepulchrū xp̄i quod . licet difficilime . tn̄ inuenit , Ita repente templum illud ſcele: ſtiſſimum deici iuſſit . et palā fcō dn̄i monumēto apparuerūt circa eum ſuffoſſe tres cruces et claui ſimul . et titulus lr̄is hebraicis grecis latinis qꝫ cōſcriptus . Ihēſus nazarenus rex iudeorum ,

DIcitur autem . quia etiam mortuus cru: Sozomenus . cis tactu ſurrexerit . De hoc ligno ſibilla dixit apud paganos O ter beatū lignū ī q̊ deus extenſus ē. Tunc ergo q̄ crux eēt dn̄i q̄ latronum dubitare cepūt , Proinde macharius ciuitatis preſul hui: uſmodi tractatu dubitationē ſoluit . Mulieri nāqꝫ nobilitate clare longa egritudine fatigate vnā illarū crucū cum orōne prōptiſſima

adhibens ; virtutem ſaluatoris agnouit, Mox enim ut mulierem crux attigit· paſſionem ſeuiſſime egritudīs effugauit ; et femine ſalutem reſtituit. Theodoricus·

SIc itaq̃ mater imperatoris quod cupiebat agnoſcēs· de clauis quidē quibus man⁹ xp̄i fuerāt pforate· alios in galeā miſit imperatoris· filij capitis prouidentiā gerēs ; ut iacula bellica ſummoueret · alios freno equino pmiſcuit et cautelam imperatoris agēs et veterē prophetiam adimplēs, Olim enim zacharias clamauerat propheta dicēs · Et erit quod in freno eſt ſcm̄ dn̄o omnipotēti, Salutaris v̄o crucis partē quidem aliquā regalibus diſtribuit,

QVam conſtantinus ſuſcipiēs et credēs ſaluari ciuitatem vbi hec particula ſeruaretur in ſua ſtatua ſicut fertur in foro conſtātini poſitā ſup columnā porphireticam deuote condidit. Socrates· Theodoricus·

REliquam vero partem in argentea theca clauſam · ciuitatis tradidit ſacerdoti et vndiq̃ congregās artifices · maxīas ornatas q̃ illic edificauit eccleſias. His ita geſtis · diuiuio exhibito virginibus ſacris et ipa miniſterium ancille gerens · vltra octogeſimum annum etatis agēs· et his ſimilia faciēs redit ad filium· Et cum leticia trāſiuit e ſeculo · multa filio pietatis mādata cōmittens nouiſſimis benedictionibus adimpleto, Socrates.

POſt hec igitur imperator curā maxīa xp̄ianorum hn̄s· paganorum ſupſtitiōes auerſabat̄. Remouit q̃ monachias et ſuas imagines in templis poni precepit et cubitum quo menſurat̄ nil⁹ non iam ī tēplū ſerapidis ānis ſingul' ſ ī eccleſias portari ſanciuit,

IN omnibus itaq̃ volens ſimilem mon: Sozomenus· ſtrare rome conſtātinopolim fruſtratus non eſt. Nam et corporibus et diuitijs maior effcta ē qd̄ ideo puēiſſe credo xp̄i amorē dei quē ciuitas gerit et hitatorum circa indigētes auxiliū · ī tantum nanq̃ fides creuit ut multi quidē iudeorum ciuiū· pagani v̄ pene oēs xp̄ianā illic cōūtēnt̄ ad fidē· In q̄ vrbe creſcēte q̃ tp̄e religio noſcit̄ āpliata neq̃ are neq̃ pagana tēpla aut ſacrificia fcta ſūt n̄ ſub iuliano hui tp̄e qd̄ mox pbat̄ extictū hāc igit̄ tanq̃ nup ditā xp̄i ciuitatē cſtātin⁹ ſuo noīe dedicauit multis eā et magnis exornās eccleſijs iuuabat q̃ diuinitas imperatoris vota et apparitionibus multis indicabatur q̃

ſancte ſalutaresq; eſſent que illic edificabantur eccleſie.

INſignis itaq; locus ex illo tempore claruit peregrinis et urbicis ubi olim veſta colebatur poſtea vero ecc'ia facta eſt. Qui locus nunc michahelium nuncupatur in dextera poſitus parte nauigantium a ponto ad conſtantinopolim diſtās ab ea nauigio quidem ſtadijs fere triginta et quinq;. Per terrā vero euntibus omne ſinū uſq; ad ſeptuaginta et amplius tendit. Sortitus eſt igit̄ is locus appellatiōem nunc uſq; ſeruatā eo qđ illic manifeſte cernit̄ apparere michahel diuinus archangelus. qđ etiam ego iutus eximie verum eē confirmo Oſtendit igit̄ hoc ita eē etiā multis alijs virtus diuia per ipſarū rerum experimēta. Quidam enī in cauſis crudelib9 aut in euitabilibus periculis alij v̄o in languoribus aut ignotis paſſionibus incidentes hic orantes ad deū liberari promeruerūt. Sed que ſingulis et quomodo illic miracula contigerint. narrare longū eſt. Que vero prouenerit. aquilino nobis noto et in cauſis forenſibus ſocio partim ab eo audiens. partim ipſe cognoſcens neceſſario pandā.
Cum enim ardentiſſima febris rubeis coleris mota comprehendiſſet eſtuanti poculū dederūt medici. quod euomuit. moxq; cum vomitu diffuſa colera ſupficiem vultus eius ſimilis ſui colore tinxerūt. Quāobrem quicquid comederet et biberet euomebat. Cumq; hoc diu peteret nec eſca ad nutrimenta proficeret. heſitabat ars medicorum. et dum morti vicinus eſſet. Juſſit ſuis ut eum ad locū hūc ducerēt credens aut illic ſe mori aut languore priuari iacentiq; per noctem diuina virtus apparēs. precepit ut quicquid comederet. in huiuſmodi potionem tingeret que eſſet ex pipere et vino et melle confecta. quo facto ab egritudine liberatus eſt. Quippe cū medicis ratiōem medicine videatur eē ɔtrariū calida pocula colericis exhibere. Audiui enī et probianū virum in palacio hn̄tem militiam medicorum crudeli podagre paſſione detentum. ibi doloribus liberatum eiq; apparuiſſe ſanctam mirabiliter viſionē. Cum enī dudum paganus eſſet factus poſtea chriſtianus aliquatenus dogma ſequebatur totius v̄o ſalutis cauſam id eſt ſacratiſſimam crucem nolebat adorare. Hanc hn̄ti ſentenciam diuina virtus apparens ſignū monſtrauit crucis quod erat poſitum ī altario eiuſdem eccīe. Et aperte palam fecit qz ex quo crucifixus eſt xp̄s omnia que ad vtilitatem humani generis fc̄ta ſūt

quolibet modo preter virtutem adorãde crucis geſta non eſſent neq;
ab angelis ſanctis neq; apud hoīes. Capl'm. xx.

CVm itaq; populi et ciuitates ad cultum xp̄ianitatis accedēnt
et ceteri pro filijs et vxoribus metuētes ne quid mali paterēt
ſi contradicerēt quieti vacarēt. nudati ſolatio multitudīs templorū
cultores et ſacerdotes ſimulacra apud ſe repoſita precioſiſſima tradi-
derūt et que iouis fulmina vocabātur. et per ſemetipſos hec eiciebāt
ex aditis et temploꝝ latentibus locis que q; prius inuiſibilia apud
ceteros erāt et ſolis ſacerdotibus manifeſta facta ſūt oībꝫ valde vi-
liſſima. Alie v̄o imagines et ſtatue ex precioſa ꝯfecta materie igne
cremate ſūt et pecunie publico ſociate. Que vero ex ere mirabiliter
facta videbant̄ ad conſtantinopolim ſūt aducta ornatus cauſa et
hactenus in publico collocata et per plateas et ī circo atq; regalibꝫ
id eſt pitinia diuinatoris apollinis et muſe heliconides et delphici
tripodes. Spoliataq; ſūt ianuis templa et alia laquearibus ſūt nu-
data. alia vero neglecta ad ſordes vſq; ruinãq; ꝑducta ſūt. Tūc
itaq; perierunt et penitus ſūt euerſa id eſt in egeas. cilicie templum
aſclepij et in aphacis iuxta montem libanū et adonidem fluuium
veneris domus vtraq; apud illos insignia eo q̄ egeſtate gloriarent̄
quaſi languentes corpore curarent̄ apud eos demone noctibꝫ appa-
rente atq; curante. In aphacis aūt quia ꝑ inuocationē q̄ndam. cer-
to die de ſūmitate libani montis ignis fulgens. veluti ſidus ī proxi-
mum flumen velociter occūbebat qd̄ dicebāt venerē eē. xxj.

INterea cum multitudo nimia gētium magadoꝝ ex tracia tranſiſſet
in aſiam. et alij aliūde barbari. hoc egiſſet contra romanos: multi
ſacerdotum xp̄i captiuati cū eis erant. Cumq; languētes curarēt. et
demones effugarēt xp̄m ſolūmodo nominātes et filiū dei inuocātes
inſuꝑ et conuerſionem philoſophātes inculpabilem et oēꝫ maculā
virtutibus euincentes: ammirati barbari viroꝝ vitam et opera ſi-
mul egregia bene ſe ſapere crediderūt et deū hr̄e propiciū ſi meliores
imitarētur hoīes et ſicut ipſi placarēt deū et conſtituētes ſibimet ex
eis bene agendi preceptores edocebant̄ et baptizabant̄ et conſequent̄
in eccleſias occurrebant. Capl'm xxij. Theodoricus.

HAutores igitur arrij nequiſſima non reliquere conſilia. Hꝰ
enim cauſa in confeſſione fidei etiam manibus ꝯſenſerunt:

qui poſtea imitati ſunt geſta lupoꝝ. Nam cum ſanctiſſimus alexā-
der qui ſuis orationibꝫ arriū fuerat iaculatus. ideꝫ bizancij pōtifex
ſic enī tūc vocabat̄ conſtātinopolis ad meliorē tranſlat⁹ fuiſſet vitā
euſebius defenſor impietatis paruipendēs regulas quas ante pau-
lulum cū alijs pontificibꝫ ipſe oſcripſerat. repēte nicomediaꝫ deſerēs
conſtātinopolitanā arripuit ſedeꝫ. regulis e diuerſo clamitantibus
ep̄os et preſbros non licere ex alia tranſire ad aliam ciuitatem, Sed
mirum nō eſt ut qui ſic inſaniunt aduerſus vnigeniti deitatem. li-
center etiam alias tranſgrediant̄ leges, Non enī tūc ſolūmodo hanc
nouitatem fecit. ſꝫ etiam olim aliud ſimile perpetrauit. Qui dum ī
berpto eſſet ep̄s. tranſiliuit in nicomediaꝫ et ex ea denuo poſt conci-
lium inſania aperte impietatis exactus eſt et cum eo theognius ni-
cenus. qꝺ imperator conſtātinus literis manifeſtum fecit. Ego vero
huic operi finem epiſtole inſerere iudicaui. Scripſit enim hec ni-
comedienſibus, Quis eſt qui hec populū docuit innocentem et Eu
ſebius vtiqꝫ tirannice crudelitatis executor, Quia enim vbiqꝫ tirāni
noſcit̄ eē diēs ex m̄ltis rebꝫ apparet, Hoc nāqꝫ veraciū ep̄oꝝ teſtatur
interitus, Hoc etiam xp̄ianoꝝ crudeliſſima perſecutio clamat apte.
Nihil enim de iniurijs mihi factis. nūc aio p quas qn̄ maxime ad-
uerſarum parcium inſidie diſcurrebāt, Iſte etiam oculos contra me
habebat intentos, Cui defuit ſolum qꝺ nō et armatum miniſteriū
tiranno licenter exhibuit, Neqꝫ me quiſpiā putet ad hoꝝ probatiōeꝫ
minus inſtructum. Indicium nanqꝫ manifeſtum eſt. qꝛ preſbiteros
et diaconos ſequētes euſebium apte oſtat a me deprehēſos, Sed hec
quideꝫ tranſeo que nūc non indignationis gratia. ſed ad illoꝝ ↄfu-
ſionem a me ꝓlata noſcunt̄. Hoc ſolū formido hꝰ cogito qꝛ nos ad
communionem criminis vocari conſpicio, Propter euſebij nanqꝫ ſe-
ductionem et ſubuerſionem conſcientiaꝫ pcepiſtis a veritate ſepara
tam, Sed erit huius rei non tarda ſalubritas ſi ep̄m fidelem et inte-
grum nūc ſumentes reſpiciatis ad deum. quod vtiqꝫ ad pn̄s in voƀ
eſt. dudum oportuerat in veſtro pendere iudicio niſi predict⁹ euſebi⁹
peſſima conſcioꝝ ſuorū tuitione veniſſet huc ; et ordinem rectitudiꝭ
impudentiſſime confudiſſet. Sed quomodo de memorato euſebio
apud veſtram caritatem nos breuiter loqui decet ; audite. Meminit
veſtra patientia factuꝫ ī nicea ciuitate concilium cui et egoipſe con-

ſcientie mee cultum decenť exhibui· nihil aliud volens q̄m diſcordiaꝫ omnibus fabricari et pre cunctis arguere et remouere hanc cauſam que principium quidem habuit ꝑ arrij alexandrini ſupbiam· corroborata vero ē ꝑ euſebij prauum peſtiferūꝗ votum. Sed ipſe euſebi⁹ o amabiles atq̄ cariſſimi cum q̄nta putatis diſcurſione quippe conſcientia ſua victus· cum quanta confuſione mundatio vndiq; declarato degebat· immittens quidem mihi diuerſos qui pro eo depoſcerent· petens vero a me quoddam ſolacium ne tanto malo conuict⁹ ſuo honore priuareť. Teſtis eſt mihi deus huius rei qui et in me et in vobis benigno amore conſiſtit. Nam etiaꝫ me ille deuertit et indecenter arripuit q̄ꝺ vos q̄ꝫ noſtis, Tunc enī oīa geſta ſunt ſic̄ ipſe deſiderabat ; quia omne malum in ſua conſcientia recondebat. Sed ut cetera peruerſitatis eius omittā ; quid maxime cum theogene nequicie ſue participe egerit ; audite depoſco, Alexandrinos q̄ſdam a noſtra fide recedentes huc deſtinari preceperam· quō horum miniſterio mētis flammas urgebat ; ſꝫ iſti benigni et optimi nimi⁹ epiſcopi quos ſimul concilij veritas ad penitentiam reſeruabat nō ſolum receperunt eos et apud ſe ſeruauerunt· ſed etiam malis eorū voluntatib⁹ cōmunicare decreuerunt. Quapropter hoc circa iſtos ingratos decreui ꝑagere ut arrepti procul deportarenť exilio, Nunc itaq; veſtrum eſt ad deum illa fide reſpicere ; qua ſemꝑ et fieri ꝯuēit et eſſe decet et agere, Epiſcopos enim purificatos et orthodoxos atq; clementes nos gaudemus habere, Siquis auteꝫ ad memoriam illoꝝ peſtilentium aut ad laudem improuide preſumit forſitan excitari repente in ſua preſumptione miniſtri dei· hoc eſt meo opere compꝛmet Deus vos cuſtodiat fratres cariſſimi. Amen, Ca· xxiij. Theodo.

NVnc igitur iſti et damnati et ciuitatib⁹ ſunt expulſi et nicomedia quidem amphion epiſcopus ordinatus ē· in nicea auteꝫ chriſtus. Sed rurſum conſuetas machinationes exercentes et imperatoris clementiam acceſſibilem ſuis fallacijs inuenientes reſtituti ſūt prioremq; potentiam receperūt. Euſebius etenim ſicuti iaꝫ dixit etiam conſtantinopolitanum tenuit tirannice preſulatum et potiorem percepit preſumptionem frequenter ad imperatorē veniens et fiduciam ex crebra collocutione mercatus contra veritatis ꝯpugnatores ſeuas contentiōes inſtituit ; et primū q̄deꝫ cupeꝛe ſe hieroſolimorū

loca profeſſus eſt et imperatorem tanquam famoſiſſimum viſurus edificationis opus prouida cogitatiōe captiuauit. Quapropter cū multo honore dimiſſus ē imperatore vehicula et ei alia diſtribuente ſolatia. Profectus igit̄ eſt cum eo theognius nicenus particeps malignorum conſilioꝝ eius: ſicuti iam dicemus. Ca. xxiiij.

VEnientes enī in antiochiā et amiciciarū induti vultu maxima multitatione potiti ſūt. Veritatis enī ꝯpugnator magnꝰ euſtachius largam eis hoſpitalitatem fraternitatis exhibuit. Cūq; ad ſacratiſſima loca perueniſſent et concordes vidiſſent ſuos· hoc eſt euſebium ceſarienſem ſchytopolitam patrophiliū et ecium liode laodicie theodotum et alios qui lepram arrij ſuſceperūt· nunciauerunt eis qd cogitauerāt et cū eis venerūt ad antiochiā. Et ſcema quidem ſub honore premittebat̄ aduentus eoꝝ· quod vero ꝯpinabatur erat pietatis bellū. Mulierem nanq; proſtantē mercede negociātes· et linguam eius ſibi impendi perſuadentes· ad conſiliū venerūt. Proinde alios omnes foras ire precipientes· ter miſerrimā introduxere mulierem. At illa infantulū ſub mamilla demonſtrās: aiebat· ex concubitu euſtachij illū ſe et ꝯcepiſſe et generaſſe· eumq; clamabat ſepius impudentem. Is autem qui calūnie eius tam manifeſte cōſcius erat. Iuſſit ut hanc rem ſi qui ſcirent deducerent ad medium· Illa vero dicente nullū ſe hr̄e accuſationis teſtem· iuſiurandum ei iniuſtiſſimi iudices intulerūt· lege ſcz apte clamāte: In duob9 aut tribus teſtib9 credi eē veracia que dicunt̄· nec non et ap̄lo precipiēte ut nullus aduerſus preſbiterum inſcriptionem factā ext̄ duos aut tres teſtes accipiat. Sed iſti ſacras contemnentes leges contra talē virum accuſationem ſine teſtimonio receperūt. Cum ergo illa mlr iuſiurandum prebuiſſet adiecit affirmās· qꝫ infans ille de cōcubitu eſſet euſtachij. Tunc itaq; tanq̄ꝫ aduerſus adulterū iſti inimici veritatis protulere decretum. Alijs quippe pontificib9 cū vtiq; mlti adeēnt et pro ap̄li dogmatib9 repugnarēt· et omnimodis que fuerāt concinnata neſcirent: apte reclamantib9· et magnū euſtachium collaudantib9 decretūq; illoꝝ iniquū ſuſcipi probibētib9. Hoc itaq; facto· velociter huius note damnatores ad imperatorem profecti ſūt eiq; pſuaſerūt qꝫ vera fuiſſet inſcriptio et depoſitionis euſtachij iuſta ſentencia quem tanquā adulterum atq; tirannum expelli fecerunt·

exercitatorem pietatis ſimul et caſtitatis egregiū. Et ille quidem
per trachias ad illirici deductus eſt ciuitatem· iſti vero prius quidez
pro eo ordinauerūt eulaliū, Quo tempore pauco viuente : euſebiū
paleſtinenſem illic migrare voluerūt : eoq; fugiente mutationez· et
ſimul imperatore ꝓhibēte fecerūt eufroniuz, Quo etiā anno et pau:
cis menſibꝫ in epiſcopatu defūcto · flacito illius eccīe tradidere pōti:
ficatum. Iſti vero oēs peſtez arrij habuere celatam, Propterea nā
q; multi pie viuentiū et ſacerdotū et reliquoꝝ eccīaſtica relinquētes
collegia · apud ſemetipſos conueniebant· quos vniuerſi euſtachia:
nos appellabāt · qꝛ poſt egreſſum illius ſeorſum congregabanť.
Porro mulier illa ter miſera paſſionez crudeliſſimi languoris incur:
rens manifeſtauit inſidias· et illam tragedie compoſitionem pariť
enudauit nō duobꝫ vel tribꝫ ſed multis valde ſacerdotibꝫ qui concin
nata videbanť inſinuās Ait enī pro pecunijs illam ſe facē preſump
ſiſſe calumniam : iuſiurandū tñ nō oīno fuiſſe falſuz· qꝛ ille infans
de quo iurauerat filiꝰ erat cuiuſdā euſtachij noīe fabri ferrarij.

Nunc igitur in antiochia grauis ſe: Ca·xxv· Socrates.
dicio in euſtachij depoſitiōe ſurrexit, Et poſtea de epiſcopatꝰ
electione tantus ignis accenſus eſt ut pene ciuitas vniuerſa deperiret
in duas partes ꝓplo diſſidēte. Et alijs quidez euſebiū paleſtine trās:
ferri ꝯtēdentibꝫ in antiochiam : alijs autem ſtudentibus ut reuerte
retur euſtachius, Erat enim in vtraq; parte et populus ciuitatis et
militaris manus· et tanq̄z aduerſus hoſtes ita cuncti cōmouebātur
ut pene vſq; ad gladios peruenirēt · niſi deꝰ et timor ṗncipis cohi:
beret, Nam imperator ſuis epiſtolis ſedicionez compeſcuit, Euſebiꝰ
autem paleſtine repudiauit. Quod ammiratus imperator ſcripſit
ei ꝓpoſitum laudans eūq; beatū vocans : et qꝛ non vnius ciuitatis
ſed totius orbis potius digne decerneret eps. De cetero aūt ꝑ annos
octo dicitur anticeꝰdene eccleſie vacaſſe ſedem. Tarde vero ſtudio ini:
micorum nicene fidei ordinatur eufronius, His igitur in hoc ſermōe
iure contextis : tempus eſt ut ſequentis libri ordiamur inicium.

Hiſtorie tripertite
liber ſecundꝰ explicit,

Capitula in librum Tercium eiuſdem hiſtorie incipiunt feliciter·

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg